

формування планових показників ефективності, які повинні бути досягнутими в процесі реалізації стратегії.

Виходячи з того, що ефективність стратегії визначається ступенем досягнення встановленої мети, то висновок про її ефективність пропонується здійснювати за порівняльним показником інтегральної оцінки. Тобто, висновок про ефективність стратегії за результативністю господарсько-фінансової діяльності підприємства робиться якщо інтегральний показник дорівнює або більше одиниці.

Слід зазначити, що незважаючи на важливість проведення оцінки ефективності стратегії за результативністю господарсько-фінансової діяльності, вона повинна бути складовою загальної оцінки ефективності стратегії.

Для проведення узагальноної оцінки ефективності стратегії необхідно поєднати в єдину систему оцінку ефективності стратегії за змінами позиції підприємства у зовнішньому середовищі, оцінку ефективності стратегії за змінами внутрішнього потенціалу підприємства та оцінку ефективності стратегії за результативністю господарсько-фінансової діяльності. Дане узагальнення пропонується проводити за допомогою тримірної матриці, яка надасть можливість визначити ступень ефективності стратегії як на стадії розробки, так і на стадії її реалізації.

УДК 658.89:502.131.1

*Л.Г. Михальчишина, канд. екон. наук, доц. (НУБіП України)*

### **ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ ЗА УМОВ ОРІЄНТАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

У сучасному світі, за умов зростаючих потреб населення та обмеженості ресурсів, проблема сталого розвитку стає усе більш актуальною. Відповідно до Стратегії сталого розвитку України до 2030 року, впровадження нових моделей споживання є ключовим етапом досягнення продовольчої безпеки та ресурсоефективної економіки.

У сучасному постіндустріальному суспільстві неможливо уявити подальший сталий розвиток без участі бізнесу. Наразі соціальна та екологічна відповідальність для компаній вже перестали бути лише проявами доброї волі та альтруїзму, це ще один аспект, завдяки якому підприємства можуть збільшити свою привабливість

серед інших учасників ринку: завоювати довіру споживачів, покращити відносини з владою, сформувати позитивний імідж бренду у свідомості інвесторів. Для забезпечення можливості використовувати стійкий фактор розвитку у своїх цілях підприємствам необхідно вивчити вплив концепції сталого розвитку на поведінку споживачів на ринку.

За останні роки поведінка споживачів під впливом технологій і подій, що важко прогнозуються, змінюється з неймовірною швидкістю. Щоб навіть за таких обставин залишатися на крок попереду конкурентів, доводиться постійно змінювати бізнес-модель за новими вимогами клієнтів. За даними дослідження Euromonitor International, доступ та дії – ось рушійні сили, що лежать в основі 10 основних світових споживчих тенденцій у 2022 році. Якщо минулого року люди змушені були змиритися зі втратою контролю над ситуацією та адаптуватися до невизначеності, яку внесла пандемія, то цього року вони поступово повертають впевненість у собі та діють, виходячи зі своїх вподобань та цінностей [1].

Традиційно зростає екологічна стурбованість та активність на користь економіки з нульовими викидами. У 2021 році 35% споживачів у всьому світі активно намагалися скорочувати викиди вуглецю. Споживачі очікують, що бренди активізуються за рахунок використання вуглецево-нейтральних продуктів та «прозорого» цифрового маркування, яке дозволяє відстежувати вуглецевий слід.

Акцент на екологічності – багаторічний тренд, який набирає обертів у світі з початку 2000-х рр. Згідно з результатами дослідження Нью-Йоркського університету, ще в 2013-2018 роках люди стали цікавитися «зеленими» товарами, виготовленими з турботою про екологію. Наприклад, більше купувати LED-лампи і сонячні батареї, які не приносять шкоди природі і в цілому економлять енергоресурси планети; віддавати перевагу упаковці продуктів у папір і картон замість поліетиленових пакетів і пластикових контейнерів, натуральним фермерським продуктам з мінімальним використанням консервантів і пестицидів. Споживачі цікавляться не тільки практичними властивостями товарів, а й тим, як працює виробництво, які матеріали використовуються для виготовлення тієї чи іншої продукції [2].

Економічне зростання і сталий розвиток держави вимагають термінового скорочення антропогенного впливу на довкілля шляхом змін у виробництві та споживанні товарів і ресурсів. Зокрема, Глобальною ціллю сталого розвитку ООН, пунктом 12.3 передбачається: «До 2030 року зменшити вдвічі на душу населення

рівень продукування харчових відходів у роздрібній торгівлі та від споживачів, а також зменшити втрати продуктів харчування у ланцюгах виробництва та постачання, зокрема, втрати після збору врожаю» [3],

Тенденції розвитку господарства у світі зумовили умовний поділ населення на дві категорії: одні живуть в умовах перевиробництва, інші – відчувають гостру нестачу продовольства. Щорічно третина вироблених у світі продуктів, а це близько 1,3 млрд т, втрачається чи перетворюється на відходи. Глобальні кількісні втрати харчових продуктів та відходи з них на рік становлять приблизно 30% для зернових, 40–50% для коренеплодів, фруктів та овочів, 20% для олійного насіння, м'яса та молочних продуктів та 35% для риби. Низька культура споживання не лише зумовлює надмірні обсяги накопичення харчових відходів, а й справляє чималий вплив на довкілля, фінансові показники держав та етичні норми. Відсутність ефективних заходів, спрямованих на запобігання утворенню, перероблення та утилізацію харчових відходів і втрат гальмує розвиток національної економіки, суперечить принципам сталого розвитку.

В рамках проєкту «Харчові відходи: відповідальне споживання» за підтримки Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) Всеукраїнська екологічна ліга проводить дослідження, у ході яких оцінює масштаби утворення та накопичення харчових відходів та втрат, а саме: їх кількість, склад, причини та фактори утворення, обсяги накопичення, вплив на довкілля.

Фрукти, овочі, м'ясні продукти, яйця, хліб – найпопулярніші пункти у продовольчому списку українців. При купівлі товарів лише невелика частина населення замислюється над наслідками надмірного споживання. Фрукти, овочі, коренеплоди та картопля мають найвищі показники втрат з-поміж їстівних плодів. За оцінками ФАО, 1 кг викинутої їжі спричиняє 2 кг викиду вуглекислого газу (CO<sub>2</sub>), що посилює глобальний парниковий ефект. Харчові відходи сприяють надмірному споживанню прісних вод та викопного палива, що разом з викидами метану від розкладання продуктів харчування беззаперечно впливає на глобальні зміни клімату.

Чимала кількість ресурсів йде і на виробництво продуктів харчування. Згідно з дослідженнями, на вироблену, але не спожиту їжу припадає приблизно 1,4 млрд га землі, що становить майже 1/3 сільськогосподарських угідь планети. Харчові втрати впливають і на збіднення біорізноманіття на глобальному рівні. Щоб максимально збільшити обсяги продукції сільського господарства, розорюються

додаткові площі, що призводить до зникнення численних видів рослинного та тваринного світу. Масове вирощування худоби для споживання та використання пестицидів у рослинництві зумовлює азотне, фосфорне та хімічне забруднення в річках та прибережних водах, тим самим впливаючи на стан флори і фауни. Якщо 30% продовольства стає відходами, 30% прісної води стає скидами. За оцінками науковців, 1 кг викинутої яловичини – це витрата 50000 л води, а 1 склянка вилитого молока – 1000 л води.

На основі зібраних даних встановлено, що однією з причин, які заважають споживачам зменшувати кількість харчових відходів, є відсутність локальних станцій з їх переробки чи утилізації. Крім того, значна частина населення не володіє достатніми знаннями у сфері поводження з відходами, саме тому необхідно включити освітній компонент у систему просвітницької діяльності [4].

Значний інтерес до концепції сталого розвитку обов'язково спричинить створення відповідних пропозицій на ринку. Це відносно новий ринок, що знаходиться на стадії формування, а також має всі умови для подальшого розширення.

#### **Інформаційні джерела:**

1. URL: <https://rau.ua/novyni/top-10-spozhyvchih-trendiv-2022/>
2. URL: <https://strategi.com.ua/shcho-pratsiuie-s-ohodni-i-pereyde-u-2022-rik/>
3. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU15167>
4. URL: <https://www.ecoleague.net/pres-tsentr-vel/novyny/2019-rik/zhovten/item/1706-povodzhenia-z-kharchovymy-vidkhodamy-hlobalna-problema-sohodennia>

УДК: 631.1:338.43

**А.В. Можелянська**, здоб. ОС PhD <sup>1</sup> (ДБТУ, Харків)

## **ОСОБЛИВОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Концепція стійкого розвитку є стратегічним вектором розвитку економіки, але для її реалізації варто брати до уваги особливості національного та територіального розвитку. Національні цілі сталого розвитку України базуються на політичних, економічних, соціальних,

---

<sup>1</sup> Науковий керівник: д.е.н., доцент, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування ДБТУ Васілішин Станіслав Ігорович